

Огієнко Д.П.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри мистецьких дисциплін

Національного університету «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка

Попилькова Н.О.

магістрантка 56 групи

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглянуто особливості підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів; проаналізовано зміст, форми та методи практичної складової цього процесу, розкрито ознаки та функції дозвілля.

Ключові слова: професійна підготовка, дозвілля, дозвіллева діяльність, зміст підготовки, технології організації дозвіллевої діяльності, вчитель музичного мистецтва.

Гуманізація й демократизація сучасного суспільства, швидкі темпи його розвитку, стрімка розробка інноваційних технологій актуалізують проблему підготовки учнівської молоді до самостійного життя і висувають нові вимоги до організації навчально-пізнавальної і дозвіллевої діяльності школярів, які мають, у комплексі забезпечити повноцінний інтелектуальний, фізичний та духовний розвиток особистості. Адже саме дозвілля – це та сфера соціального буття, в якій особистість здійснює власний вибір, і визначається щодо культурних уподобань. Від того, якою діяльністю вона

заповнена, залежать розвиток людини, реалізація її творчого потенціалу та соціальної активності.

Тому, одним із актуальних постає завдання щодо створення сучасного культурно-дозвіллевого середовища України, відродження, утвердження і подальшого розвитку національної системи дозвілєвої діяльності підростаючого покоління. Це зумовлено тим, що в умовах нової соціально-економічної та культурної політики держави науково обґрунтована система організації дозвілєвої діяльності, яка обіймає сферу вільного часу дітей та молоді, покликана не тільки врахувати їхні здібності, а створити сприятливі умови для творчого розвитку та формування повноцінної особистості громадянина України.

Успішна реалізація поставлених завдань вимагає спеціальної підготовки висококваліфікованих фахівців педагогічного профілю, які володіють сучасним змістом та ефективними методами й технологіями організації дозвілєвої діяльності школярів, усвідомлюють фундаментальні засади педагогіки дозвілля її принципи та специфіку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема дозвілля учнівської молоді не є новою й досліджується різними вченими. Так, Н.Б. Бабенко, О.А. Дубасенюк, А.Ф. Воловик, В.А. Воловик В.М. Пічі, виклали теоретичні основи, методика та технологію організації дозвілєвої діяльності. Структуру, принципи та функції дозвілєвої діяльності розкрито у працях В.Й. Бочелюка, В.Д. Петрушева, В.М. Піменова. Проблему організації роботи у сфері дозвілля досліджували Є.Б. Акнаєв, Ю.К. Бабанський, М.Г. Бушканець, Г.Г. Волощенко, Н.В. Гузій, Т.І. Ковальчук, Т.Ф. Мельничук, Д.І. Пащенко. Питання вдосконалення підготовки майбутнього вчителя до організації дозвілєвої діяльності школярів досліджували І.І. Бойчев, Ю.О. Бардашевська, О.В. Гончарук, Т.В. Яцула.

Аналіз системи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до педагогічної діяльності у сфері організації дозвілля молодших школярів засвідчує складність визначеної проблеми та необхідність подолання

суперечностей, що виникли, зокрема: а) протиріччя між традиційною системою організації позакласної роботи і сучасними інтересами та запитам молодших школярів у сфері дозвілля; б) протиріччя між зростаючими вимогами до професійної культури вчителя взагалі і належною готовністю до організації дозвілльєвої діяльності учнів зокрема; в) протиріччя між насиченим переліком навчальних дисциплін педагогічного фаху та недостатнім методичним забезпеченням цілеспрямованого розвитку відповідних умінь та навичок організації дозвілля школярів; г) протиріччя між теоретичною підготовкою студентів у цій сфері діяльності та оволодінням ними ефективними практичними методами, формами та способами її реалізації. Для подолання цих суперечностей на сучасному етапі розвитку педагогічної науки виникла нагальна потреба в розробці теоретичної й методичної основи підготовки майбутніх учителів до організації дозвілльєвої діяльності учнів у системі вищої педагогічної освіти [1, с. 4].

Так, зокрема, Т.В. Яцула у своєму дослідженні акцентує увагу на недостатній спрямованості педагогічної освіти на виховну взаємодію з дітьми та молоддю у сфері їх дозвілля. Враховуючи результати теоретичного дослідження стану підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів до організації дозвілля школярів, реальну соціокультурну ситуацію життєдіяльності учнів у сфері їхнього дозвілля, вчена робить висновок, що підготовка майбутніх учителів до взаємодії зі школярами у сфері дозвілля буде можлива за умови вирішення таких завдань: - розробки концептуальних підходів до оновлення процесу підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів щодо виховної роботи у сфері дозвілля школярів; - з'ясування психолого-педагогічних засад розвитку готовності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до організації дозвілля школярів; - визначення розробки змісту та структурних компонентів культури особистісної взаємодії майбутніх учителів-вихователів як базового утворення зазначеної вище готовності [7, с. 102].

Аналіз літературних джерел показує, що поняття організації дозвіллевої діяльності учнів дослідниками визначається по-різному. Наприклад, Т.І. Черніговець досліджуване поняття тлумачить як процес наповнення вільного часу учнів змістом, що особливо сприяє формуванню в них духовності, національної свідомості, загальнолюдських якостей, творчих здібностей [6, с. 76]. І.І. Бойчев пропонує наступне визначення поняття організації дозвіллевої діяльності: «це двобічний процес, в якому опосередкований педагогічний вплив учителя органічно поєднується з активною самодіяльністю учнів, їхньою свободою у виборі видів і форм дозвілля та способів заповнення його змісту [2, с. 4]. О.В. Гончарук визначає дозвіллеву діяльність як активне, самодіяльне, креативне проведення учнями свого вільного часу, вибір ними форм і видів дозвілля, його змістового наповнення, що безперечно залежить від впливу вчителя, його керування цим процесом [4, с. 127].

Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів здійснюється у процесі вивчення дисциплін: «Сценарно-режисерська розробка музично-виховних заходів», «Організація музично-дозвіллевої діяльності учнів загально-освітньої школи», «Методика постановки музично-виховних шкільних заходів» під час традиційних форм організації навчального процесу у вищій школі: лекцій, практичних занять, самостійної аудиторної та позааудиторної роботи студентів. Теоретичний та практичний матеріал зазначених дисциплін систематизовано за модульним принципом. Кожен модуль містить логічно пов'язані між собою змістовні модулі, вивчення яких на лекційних, семінарсько-практичних заняттях чи в процесі самостійної роботи повинно забезпечити належну підготовку майбутніх вчителів музичного мистецтва до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів.

У процесі вивчення дисципліни «Організація музично-дозвіллевої діяльності учнів загальноосвітньої школи» майбутні вчителі музичного мистецтва засвоюють теоретичні відомості про сутність культурно-

дозвіллевої діяльності, її соціально-культурну цінність; ознаки, функції, закономірності дозвілля; форми та види, принципи організації відпочинку; сучасні тенденції культурно-дозвіллевої діяльності; історико-культурні та регіональні особливості організації дозвіллевої діяльності дітей. Окрім цього, студенти засвоюють знання про музично-дозвілєву діяльність, знайомляться з технологічними основами музично-дозвіллевої діяльності та технологіями музично-дозвілєвих програм за видами й жанрами.

Так, зокрема, в ході лекції «Технологічні основи культурно-дозвіллевої діяльності» студенти знайомляться з такими поняттями як: «дозвілля», «дозвілля школярів». Термін «дозвілля» дуже часто вживається в найрізноманітніших сенсах: відпочинок, розвага, задоволення, гра, вільний час, неробоча діяльність, свобода, рекреація та ін. У процесі лекції увага студентів звертається на те, що сучасні дослідники по-різному трактують зміст цього поняття. У процесі лекції викладач звертає також увагу студентів на специфічні ознаки дозвілля: свобода вибору дозвіллевої діяльності; бажання отримати радість та задоволення; самодостатність та самоцінність; компенсаційність дозвілля. Окрім цього, майбутні вчителі дізнаються, що дозвілля має свої обсяги та структурне наповнення. Структура дозвілля охоплює: споживання культурних цінностей, спілкування, творчі заняття, хобі, рекреаційні та оздоровчі заходи, суспільно-корисну роботу, самоосвіту, пасивний відпочинок, асоціальні прояви. Дозвілля виконує наступні функції: рекреаційну, комунікативну, соціальну, творчу, пізнавальну, ціннісно-орієнтаційну, виховну.

Особливе місце в системі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів займає дисципліна «Методика постановки музично-виховних шкільних заходів». Її вивчення спрямоване на підготовку майбутніх фахівців до режисерсько-постановочної діяльності. Здобуті внаслідок вивчення цієї дисципліни компетентності можуть бути реалізовані в процесі організації і проведення музично-виховної роботи з молодшими школярами, у процесі розробки

плану музично-виховних заходів, в ході постановок шкільних театральних вистав, інсценізацій музичних казок, дитячих оперних спектаклів та мюзиклів, музичних концертів, лекцій-концертів, масових шкільних свят, а також різноманітних форм музично-просвітницької роботи.

В ході лекційних та практичних занять студенти знайомляться з методикою постановки музично-виховних заходів в початковій та основній школі; особливостями постановки концертних програм, театралізованих дійств, музично-виховних заходів з елементами змагання та ін. Для активізації самостійності та творчої ініціативності студентів пропонується виконання індивідуальних та колективних творчих завдань, що надає можливість майбутнім учителям удосконалювати вміння і навички організації дозвілля молодших школярів через розробку проектів та реалізацію їх у навчально-виховному процесі школи.

Одним із найперспективніших шляхів реалізації підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, озброєння їх потрібними знанням і практичними навичками є впровадження в освітній процес активних форм і методів навчання. Активні методи навчання поєднують форми індивідуального і колективного засвоєння професійно-педагогічних знань, умінь і навичок. Окрім, репродуктивного рівня засвоєння основного матеріалу дисциплін студенти виконують репродуктивно-творчі завдання (самостійний аналіз основної та додаткової літератури) та творчо пошукові завдання (пошук літературних джерел, підготовка есе, рефератів, виконання проектних завдань тощо).

Також, в процесі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва широко використовуються наступні інноваційні методи: робота в дискусійних групах, мозкова атака, «коло ідей», рольова гра, обговорення проблем в мікрогрупах, аналіз конкретних ситуацій, метод кейсу, імітаційні вправи; ділова гра, розігрування ролей, ігрове проектування. Означена сфера педагогічної діяльності має суто прикладний характер, тому наголос у виборі відповідних методів навчання ставиться саме на інтерактивних, серед яких

перше місце належить навчально-педагогічній грі: ігри-вправи, ігрова дискусія, навчально-рольова (ділова) гра. У процесі навчально-педагогічних ігор студенти опановують такі методи організації дозвіллевої діяльності, як керування, наставництво, партнерство, підтримка. Для підвищення ефективності навчання майбутніх учителів організації дозвіллевої діяльності учнів початкових класів моделюються психолого-педагогічні ситуації, за якими студенти мають набувати практичних знань, умінь та навичок. При застосуванні таких методів студент змушений активно здобувати, переробляти, реалізовувати навчальну інформацію, переживаючи її в уявній педагогічній ситуації як реальну. Це забезпечує значно якісніше засвоєння навчального матеріалу порівняно з традиційними способами. Використання інтерактивних методів у процесі підготовки майбутніх учителів до організації дозвіллевої діяльності молодших школярів сприяє розвитку не лише індивідуальних, але й групових умінь, збагачує студентів емоційно-ціннісними знаннями.

Майбутні педагоги повинні оволодіти формами організації дозвіллевої діяльності молодших школярів. Виходячи з положення про позитивний виховний потенціал вільного часу учнів початкових класів, майбутній педагог повинен вміти обирати такі форми і види дозвіллевої діяльності, які б відповідали віковим особливостям учнів початкових класів. Для молодших школярів (6-10 років) характерне бажання вчитися, щоб більше пізнати світ. Саме в цьому віці формується наполегливість, працьовитість, відповідальність. Учні цього віку опановують моральними нормами та правилами поведінки, у них формується самостійність. Діти пізнають світ через гру, а тому в основі форм роботи з молодшими школярами повинна бути гра як універсальний метод пізнання, навчання, організації відпочинку. Тому майбутні педагоги мають ретельно готуватися при організації ранків, свят, конкурсів, ігрових програм для дітей молодшого віку, тому що вони сприймають все через яскраві образи, реквізит, оформлення.

Таким чином, підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів є складним багатоступеневим процесом, який триває протягом усього періоду навчання у вищій школі. Він включає в себе систему теоретичних відомостей, які забезпечують формування ключових понять, необхідних для ефективної організації дозвілєвої діяльності молодших школярів, а також практичну складову, у процесі якої майбутні педагоги оволодівають сучасними методами й технологіями у сфері організації дозвілля учнів початкової школи.

Бібліографічний список

1. Бардашевська Ю.О. Підготовка майбутніх учителів до організації дозвілєвої діяльності старшокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. пед. ун-т ім. Михайла Коцюбинського. Вінниця, 2007. 22 с.
2. Бойчев І.І. Професійна підготовка майбутніх учителів до організації культурно-дозвілєвої діяльності учнів в контексті проблем педагогіки вищої школи. *Науковий вісник південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського: збірник наукових праць*. Одеса, 2004. Вип. 12. С. 3–7.
3. Воловик А., Воловик В. Педагогіка дозвілля : підручник. Харків : ХДАК, 1999. 332 с.
4. Гончарук О.В. Дослідження стану підготовленості майбутніх учителів початкової школи до організації дозвілєвої діяльності молодших школярів. *Педагогічні науки: збірник наукових праць*. Т.1. Київ, 2017. Вип. LXXIX. С. 126–130.
5. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005. 408 с.
6. Черніговець Т.І. Дитяче дозвілля як предмет педагогічних студій. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: збірник наукових праць*. Ч.2. Рівне : РДГУ, 2000. С. 75–78.

7. Яцула Т.В. Підготовка майбутніх учителів до організації дозвілля школярів: монографія. Херсон: Айлант, 2010. 404 с.

PREPARATION OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC ART TO ORGANIZATION OF PERFORMANCE ACTIVITIES OF YOUNG SCHOOLS

The article deals with the peculiarities of the preparation of future teachers of musical art for the organization of leisure activities of junior pupils. The article reveals the meaning of the concept of organization of leisure activities and analyzes its features among junior pupils. The content, forms and methods of the practical component of this process are analyzed, features and leisure features are revealed.

Key words: professional training, leisure, leisure activities, content of training, technology of organization of leisure activities, teacher of musical art.

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА К ОРГАНИЗАЦИИ ДОСУГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В статье рассматриваются особенности и структура подготовки будущих учителей музыкального искусства к организации досуговой деятельности младших школьников; проанализировано содержание, формы и методы практической составляющей этого процесса, раскрыты особенности и функции досуга.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, досуг, досуговая деятельность, содержание подготовки, технологии организации досуговой деятельности, учитель музыкального искусства.